Formació finançada per: "Pla de Recuperació, transformació i Resiliència-Finançat per la Unió Europea-NextGenerationEU" component C21.I06 i subprojecte C21.I06.P02.S04.S01

Dinàmica per treballar el marc de la perspectiva multinivell

Cas pràctic sobre la transformació dels espais agraris periurbans[1]

27 de novembre del 2025

Objectiu: Aprendre el marc de la perspectiva multinivell que inspira les agendes compartides. Més concretament, comprendre les dinàmiques d'interacció entre les tendències globals (*landscape*), les pràctiques del sistema dominant (normes, rutines expressades en les dimensions de polítiques i governança, mercats, inversió i finançament, valors socials i culturals, infraestructures) i les pràctiques alternatives (nínxols) a partir d'un cas pràctic.

Material de suport: plantilles del marc de la perspectiva multinivell i de pràctiques alternatives; fitxa del cas pràctic: descripció del problema que es vol abordar, descripció de la visió de futur compartida i targetes sobre els múltiples elements que condicionen poder avançar o no en la direcció desitjada.

Temps estimat: 2 hores

[1] Fernández, Tatiana; Acebillo-Baqué, Míriam. (2025). *Dinàmica per treballar la perspectiva multinivell. Cas pràctic sobre la transformació dels espais agraris periurbans*. Disponible a https://ddd.uab.cat/

Resum de la llicència: *https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ca*
Llicència completa: *https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/legalcode*

Contingut

1. Comprendre la lògica de les agendes compartides amb el marc de la perspectiva multinivell 3

2. Comprendre el problema que es vol abordar 4

3. La visió de futur compartida que inspira l'acció col·lectiva 4

4. Elements del sistema que condicionen poder avançar o no cap a la visió de futur compartida 5

5. Identificació d'actuacions per protegir les pràctiques alternatives, expandir-les i que siguin adoptades 6

7. Integració dels conceptes clau en una narrativa estructurada 7

8. Instruccions per a la dinàmica feta en el marc de la formació de facilitació d'agendes compartides de la UAB (27 de novembre de 2025) 7

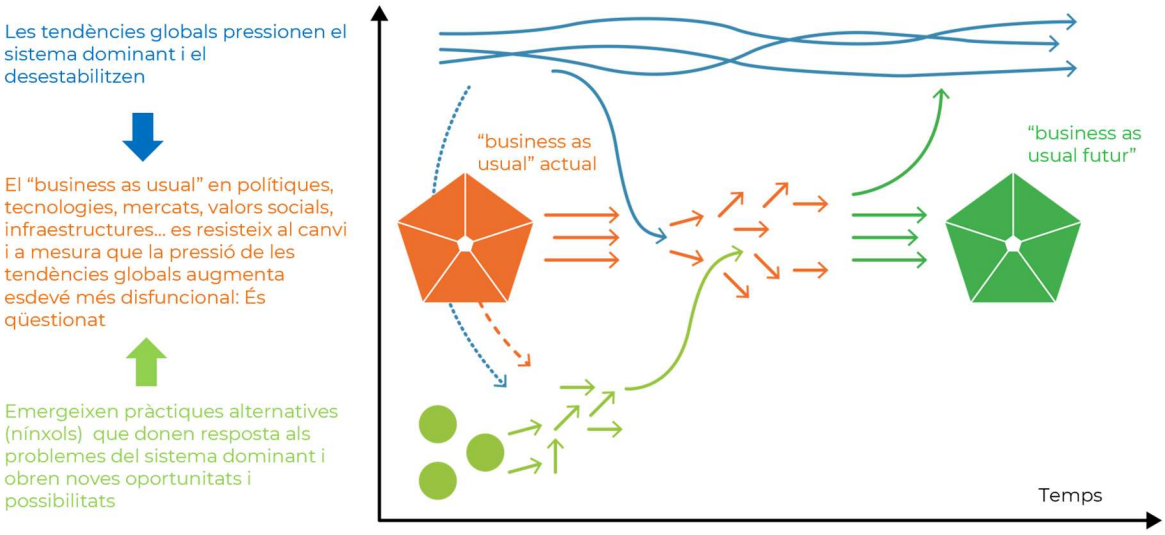
Guió per a la dinàmica 8

Plantilles 9

1. Comprendre la lògica de les agendes compartides amb el marc de la perspectiva multinivell

Les agendes compartides organitzen la col·laboració d'actors que reconeixen un repte i trien avançar conjuntament en una direcció. La seva lògica s'alinea amb el marc de la perspectiva multinivell, perquè creen les condicions que acceleren les interaccions entre els tres nivells del canvi.

D'una banda, identifiquen i enforteixen alternatives emergents (nínxols) amb potencial transformatiu; al mateix temps, actuen sobre els obstacles del sistema dominant actual —normes, pràctiques, infraestructures i marcs mentals— que dificulten l'adopció d'aquestes alternatives; i ho fan tenint en compte les pressions i tendències globals, que generen oportunitats i riscos per al procés. Les agendes compartides connecten aquests tres nivells a través d'una direcció col·lectiva, portafolis sistèmics i sistemes d'aprenentatge, fet que permet que les alternatives guanyin maduresa, que el sistema dominant s'obri al canvi i que el procés avanci de manera sostinguda cap a transformacions estructurals.

2. Comprendre el problema que es vol abordar

El problema actual dels espais agraris periurbans

Els espais agraris periurbans es troben sotmesos a una pressió intensa derivada de l'expansió urbana, la competència pel sòl i l'absència d'un marc de governança que integri funcions agrícoles, ambientals i socials. Moltes d'aquestes àrees pateixen fragmentació, abandonament, pèrdua de sòl fèrtil i dificultats per garantir la viabilitat econòmica de l'activitat agrària.

Al mateix temps, els usos del sòl que s'hi superposen —infraestructures, equipaments, activitats recreatives, urbanitzacions disperses— dificulten la continuïtat ecològica i el manteniment d'espais agrícoles actius. La manca de relleu generacional, la pressió immobiliària i la baixa visibilitat social del valor productiu i ambiental d'aquests espais limiten la seva capacitat de contribuir a una alimentació saludable i de proximitat.

Aquestes dinàmiques generen un cercle de debilitament: menys activitat agrària → menys protecció → més pressió urbanística → més pèrdua de funcions ambientals i socials.

3. La visió de futur compartida que inspira l'acció col·lectiva

La visió de futur compartida per als espais agraris periurbans es defineix de la manera següent: esdevenen agroecosistemes vius i innovadors que combinen productivitat agrària amb sostenibilitat ambiental i inclusió social.

Aquesta visió sobre els espais es concreta en els elements següents:

- garanteixen producció d'aliments saludables i locals mitjançant agricultura regenerativa i agricultura de precisió;
- restaurem la biodiversitat i la connectivitat ecològica mitjançant solucions basades en la natura;
- actuen com a embornals de carboni i com a infraestructures verdes que milloren la resiliència climàtica;
- ofereixen espais d'educació, cura, salut comunitària i innovació vinculats a l'agroecologia i als sistemes alimentaris;
- combinen productivitat agrària, conservació de la natura i cohesió social com a elements que es reforcen mútuament.

Aquesta visió mostra que la gestió integrada d'aquests espais pot contribuir simultàniament a la seguretat alimentària, la salut, la resiliència ecològica i el benestar comunitari.

4. Elements del sistema que condicionen poder avançar o no cap a la visió de futur compartida

Aquests elements formen part de les tendències globals (landscape), les normes, rutines o pràctiques del sistema dominant i les pràctiques alternatives emergents (nínxols). Es proporcionen targetes que els participants han de col·locar en la plantilla de la perspectiva multinivell per entendre quin és el paper de cada un dels elements i treballar sobre les maneres en què es poden activar o desactivar.

Pressió urbanística Expansió urbana, competència pel sòl, augment del valor immobiliari.	**Sensibilitat social creixent** Interès per la sostenibilitat, salut i espais naturals propers a la ciutat.
Canvi climàtic Onades de calor, sequera, risc d'inundacions; necessitat d'infraestructura verda.	**Fragmentació institucional** Urbanisme, agricultura, medi ambient i salut operen amb poca coordinació.
Transformació dels sistemes alimentaris Més demanda d'aliments locals, saludables i traçables.	**Pressió pel sòl i usos competitius** Infraestructures, equipaments, polígon/dispersió, recreació, habitatge.
Transicions verdes i justes Polítiques que impulsen solucions basades en la natura i l'agroecologia.	**Models agraris intensius o inviables** Dificultat per mantenir la rendibilitat i per transitar cap a models regeneratius.
Canvis demogràfics Envelliment de la població agrària i pèrdua de relleu generacional.	**Infraestructures no adaptades** Carència de corredors ecològics, gestió d'aigua insuficient, espais fragmentats.
Baixa visibilitat del valor productiu i ecològic Percepció de "solars buits".	**Agricultura de precisió** Sensors, dades i tecnologies que optimitzen recursos.
Limitacions de la governança Absència d'un marc estable que integri funcions agràries, ambientals i socials.	**Solucions basades en la natura** Restauració de corredors ecològics i sistemes naturals.
Riscos de pèrdua de sòl fèrtil Urbanitzacions i usos incompatibles amb la producció agrària.	**Cooperatives i circuits curts** Models de proximitat i major valor afegit.
Agricultura regenerativa i agroecologia Millora del sòl, biodiversitat i productivitat.	**Projectes d'educació, salut i cura** Horts socials, programes escolars, teràpia hortícola.
Innovació social i digitalització Plataformes locals, mercats i gestió col·lectiva.	**Espais agraris demostratius** Projectes pilot de gestió integral.

5. Identificació d'actuacions per protegir les pràctiques alternatives, expandir-les i que siguin adoptades

Un cop identificades les pràctiques alternatives que es volen promoure, els participants exploren de quina manera es poden protegir, expandir i facilitar la seva adopció generalitzada.

La plantilla inclou els tres processos transformatius que d'acord amb el marc de política d'innovació transformativa són clau perquè les alternatives emergents es puguin consolidar, expandir i esdevenir "la nova normalitat".

Es facilita una plantilla de suport per identificar tipus d'actuacions que permeten accelerar els tres processos alternatius.

En aquest exercici també es pot demanar als participants que identifiquin quines tendències globals (del *landscape*) poden ajudar a activar i reforçar aquestes alternatives i a facilitar la seva integració en el sistema dominant (en les polítiques públiques, les pràctiques de les empreses, els comportaments de les persones...).

Aquest exercici és clau per focalitzar l'atenció dels participants en les pràctiques alternatives que haurien de fer possible les transformacions desitjades. És important destacar que si bé ja hi ha moltes iniciatives que promouen pràctiques alternatives arreu del territori, sovint aquestes no tenen prou força per expandir-se i costa molt que s'integrin en les polítiques públiques o en les pràctiques i comportaments d'empreses i consumidors.

Sovint els actors que promouen alternatives posen el focus en generar i mantenir vives aquestes alternatives. Promoure alternatives, però, no és suficient, per assolir les transformacions desitjades cal també actuar sobre els obstacles que impedeixen que siguin adoptades (polítiques, normes, rutines, etc.), cal obrir el sistema dominant perquè sigui més permeable a les alternatives, això requereix treballar amb una gran diversitat d'actors.

Desenvolupament de pràctiques alternatives alineades amb una visió de futur compartida	**Expansió de les pràctiques alternatives**	**Institucionalització de les pràctiques alternatives**
▪ **Reforçar les xarxes d'actors** que les impulsen, fomentant col·laboració i confiança. ▪ **Afavorir l'aprenentatge col·lectiu**, sobretot aquell que qüestiona marcs mentals i suposicions dominants (valors, creences, rutines). ▪ **Generar evidències i narratives** que donin legitimitat a les alternatives i en reforcin la credibilitat davant del sistema.	▪ **Adopció local** per actors del territori que no hi estaven vinculats inicialment. ▪ **Transferència territorial** d'idees, tecnologies, metodologies o persones. ▪ **Institucionalització**, és a dir, integració de les pràctiques alternatives en **normes, polítiques, estructures i valors** del sistema.	▪ **Models de governança més participatius**, que incorporen actors diversos i promouen l'acció col·lectiva. ▪ **Narratives i evidències** que qüestionen l'status quo i obren espais per a noves formes d'actuar. ▪ **Complicitats amb actors clau** del sistema (administracions, empreses, inversors, centres de recerca, etc.) que faciliten la integració de les alternatives.

7. Integració dels conceptes clau en una narrativa estructurada

Al final es demana als participants de fer una narrativa estructurada i clara de les dinàmiques de transformació dels espais agraris periurbans, a partir del gràfic de la perspectiva multinivell, explicant la dialèctica entre els tres nivells i integrant tots els elements clau. Aquest exercici permetrà veure si han comprès i integrat la lògica del marc de la perspectiva multinivell amb els tres processos transformatius, que és la teoria bàsica que inspira les agendes compartides.

8. Instruccions per a la dinàmica feta en el marc de la formació de facilitació d'agendes compartides de la UAB (27 de novembre de 2025).

El material de la dinàmica és el següent:

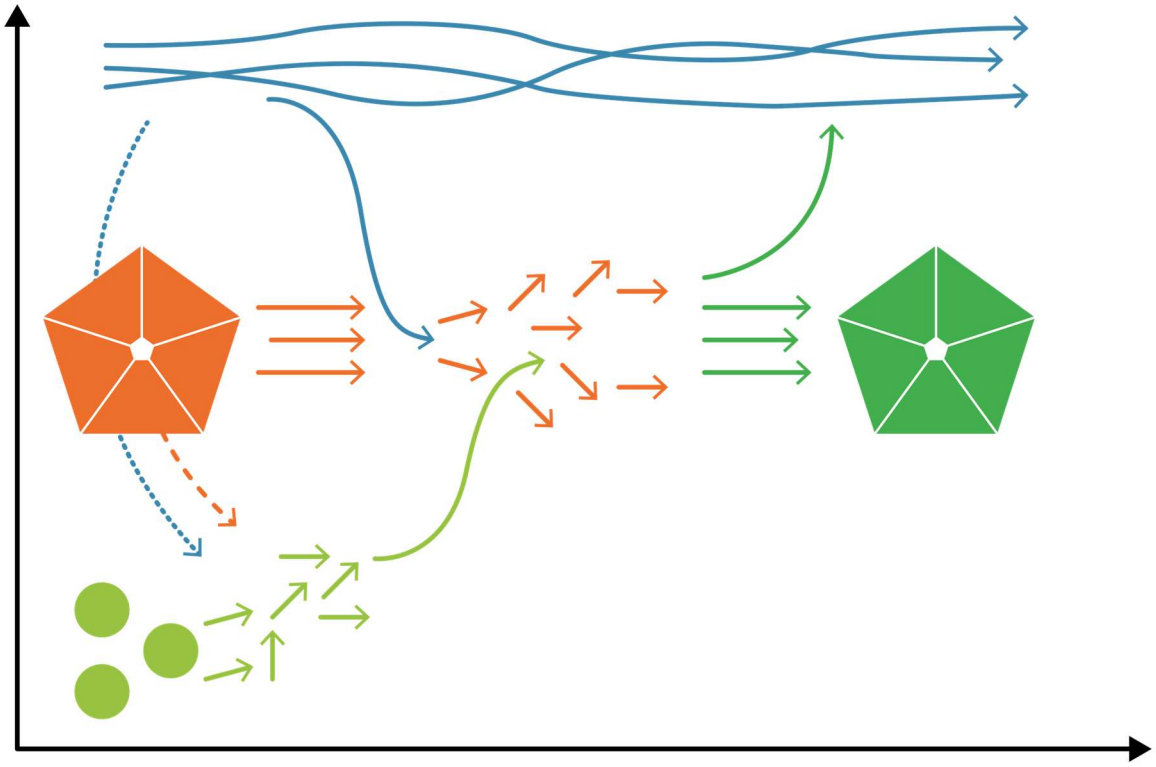
- Fitxa en què s'explica el problema que es vol abordar i la visió de futur cap a la qual es vol avançar
- Targetes d'elements dels diferents nivells del sistema (tendències globals, resistències del sistema, pràctiques alternatives)
- Plantilla amb el gràfic de la perspectiva multinivell
- Plantilla dels tres processos transformatius (desenvolupament de pràctiques alternatives, expansió i adopció)
- Fitxa de suport a la plantilla dels tres processos transformatius (tipus d'actuacions que es poden impulsar per accelerar els processos transformatius que busquen les agendes compartides.
- Post-its
- Bolígrafs

Atès que la dinàmica es fa en el marc d'una formació per a facilitadors, els grups s'autogestionen a partir d'una presentació general de la dinàmica, dels materials facilitats i de les instruccions que es detallen a continuació. Els grups són de 4 o 5 persones.

Guió per a la dinàmica

15 minuts	Els participants revisen el cas pràctic (el problema a abordar i les transformacions per avançar cap a la visió de futur desitjada), els materials i les instruccions de tota la dinàmica.
30 minuts	Els participants treballen amb les targetes dels elements del sistema i les col·loquen al lloc que pertoqui de la plantilla de la perspectiva multinivell (tendència global, resistència del sistema, pràctica alternativa). Els participants poden afegir elements nous o poden no utilitzar totes les targetes. L'objectiu és tenir representat en el gràfic de la perspectiva multinivell tots els elements necessaris per elaborar una narrativa de la transformació dels espais agraris periurbans cap a la visió de futur compartida. - Plantilla gràfic perspectiva multinivell - Post-its - Targetes dels elements del sistema
30 minuts	Els participants treballen amb les pràctiques alternatives que s'han identificat en el pas anterior, que tenen potencial per influir en les transformacions desitjades. El grup pot decidir amb quantes alternatives vol treballar. A partir d'aquí identifica actuacions per expandir les alternatives i facilitar l'obertura del sistema perquè siguin adoptades. La fitxa de suport identifica possibles actuacions per reforçar aquests processos. - Plantilla dels tres processos transformatius - Post-its - Fitxa de suport de la plantilla dels tres processos transformatius
15 minuts	Síntesi de tots els elements treballats mitjançant una narrativa en base al gràfic de la perspectiva multinivell.
30 minuts	Plenària per compartir i reflexionar sobre les dificultats i les oportunitats de desenvolupar narratives de transformació amb el marc de la perspectiva multinivell.

Plantilles

Desenvolupament de pràctiques alternatives	Expansió de les pràctiques alternatives	Institucionalització de les pràctiques alternatives

Tendències globals rellevants